

Intervju DRAGANA BOLJEVIĆ, PREDSEDNICA DRUŠTVA SUDIJA SRBIJE

POLITIČARI UPRAVLJAJU PRAVOSUĐEM UZ POSLUŠNIKE

Dragana Boljević ističe da po istraživanju CESID-a svega 52 odsto sudija smatra da je nezavisno

Piše:

Srećko
MILOVANOVIĆ

Srpsko pravosuđe se već više od jedne decenije nalazi na stalnom raskršću i lutanju a takozvana reforma koju je pokušala da sprovede prošla vlast samo je unela još veći haos. Pravosudni sistem se još ne može, od te reforme, oporaviti. Kakvo je srpsko pravosuđe danas, koliko su sudije nezavisne, kakva je efikasnost srpskih sudova ali i šta očekuje buduće pravnike u intervjuu za Aferu govori predsednica Društva sudija Srbije Dragana Boljević.

Kako trenutno vidite srpsko pravosuđe i koji su njegovi najveći problemi?

-Ponovo na raskrštnici, samo još većoj. Da se razumemo, pravosuđe, i svaki sudija i tužilac pojedinačno, imaju svoj deo velike odgovornosti da posao obavlja profesionalno, nepristrasno i posvećeno. Međutim, potpuno je zamaskirana činjenica da su za poštovanje zakona i vladavinu prava podjednako odgovorni i izvršna i zako-

nodavna vlast.

Svako treba da je svestan činjenice da su tokom poslednje dve decenije političari sistematski radili na uvrežavanju mišljenja da su sudije i tužioci isključivo odgovorni i za vladavinu prava i za probleme u pravosuđu. Ispod radara ostaje to da zakone, koje pravosuđe primenjuje, predlaže vlada i donosi skupština, da su one odgovorne za to da li su ti zakoni primenjivi i usaglašeni sa pravnim poretkom i evropskim standardima. Ko je drugi, ako ne vlada i skupština, odgovoran što se ti zakoni tako često i neusaglašeno menjaju?

Pravosuđe i dalje nema svoj budžet?

-Da, pa samim tim ne može biti odgovorno za uslove u kojim funkcioniše, za to što je u pojedinim, obično najvećim, sudovima i tužilaštvima jedan čovek zadužen sa po 500, 700, pa i do 2.000 predmeta, za to što je tužiocima 2013. godine preneti u nadležnost istraga u skoro 40.000 sudskih predmeta, a da nisu dobili povećanje ni u ljudstvu, ni u finasijskim ili smeštajnim uslovima.

Za to da li građani imaju pristup sudu, i u finasijskom, i u svakom drugom smislu, podjednaka je, ako ne i pretežna, odgovornost, političkih vlasti koje o tome odlučuju. Konkretno, skoro čitavu deceniju pre 2009. godine političari su pravosuđe optuživali, zavisno od toga da li su se obraćali domaćoj javnosti ili strancima, za zastarevanje krivičnih, i uopšte, za dugo trajanje postupaka, za korupciju, ili za to da su sudije još iz komunističkog sistema.

I onda su u reizboru decembra 2009.

Svako treba da je svestan činjenice da su tokom poslednje dve decenije političari sistematski radili na uvrežavanju mišljenja da su sudije i tužioci isključivo odgovorni i za vladavinu prava i za probleme u pravosuđu.

godine, bez reči obrazloženja, isterali trećinu pravosuđa, preko 800 sudija i 200 tužilaca i „zamenili ih“ sa isto toliko novih – 300 novih sudija i 600 dotadašnjih sudija za prekršaje. U ovoj fazi, tokom poslednjih pet godina, političari tvrde da su najveći problemi i dalje neefikasnost i neujednačene sudske odluke.

A suština je u padu kvaliteta, kako zbog toga što se rad sudije vrednuje prvenstveno brzinaom i brojem rešenih predmeta, tako i zbog političkog uticaja prilikom odabira nocilaca pravosudnih funkcija. Istina je da su tri osnovna problema u sudstvu: nedovoljna (institucionalna i stvarna) nezavisnost, manjkava obuka sudija, posebno ona stalna, i neravnomerno opterećenje sudija i sudova. Svi ostali problemi, pa i neažurnost, stari predmeti (čiji je broj smanjen, uz ogromne napore sudija), neujednačene sudske odluke, proizlaze iz navedena tri i zato je potrebno poći od ta tri osnovna problema.

Koliko promene Ustava prema akcionom planu za poglavlje 23 I na koji način mogu uticati na pravosudni sistem?

-Pre svega da naglasim: nisu udruženja sudija i tužilaca ta koje zahtevaju izmenu Ustava. Mi neprestano tvrdimo da se sadašnji nedostaci Ustava u znatnoj meri mogu otkloniti dobrim zakonskim rešenjima, ukoliko za to postoji politička volja. Država je ta koja se, u postupku regovaranja sa EU, obavezala da izmeni Ustav i to u delu koji se odnosi na jačanje nezavisnosti pravosuđa.

To znači da je neophodno da otkloni politički uticaj koji sadašnji Ustav omogućava time što Skupština bira sudije i zamenike javnih tužilaca na prvi trogodišnji mandat, predsednike sudova, javne tužioce i sve članove Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca. To takođe, podrazumeva uklanjanje probnog trogodišnjeg mandata, kao i isključenje političara iz sastava tih pravosudnih saveta (jer oni biraju na stalni mandat sve ostale sudije i zamenike javnih tužilaca). Trenutno su u sastavu pravosudnih saveta predsednik skupštinskog odbora za pravosuđe i ministar pravde.

Dakle, ako i kada se Ustav bude menjao, strukovna udruženja samo ukazuju da izmene Ustava ne bi trebalo da umanje nivo do sada dostignutih garancija niti da destabilizuje društvo unošenjem rešenja koja nisu u skladu sa našim evropskim pravnim poretkom, kao i na štetne posledice pojedinih rešenja za koje se zalaže izvršna vlast i predlažu rešenja koja jačaju nezavisnost pravosuđa. Osim toga, za legitimnu i demokratsku izmenu ustava potrebna je suštinska javna rasprava, a nje do sada nije bilo. Ministarstvo pravde je do sada organizovalo četiri sastanka, i biće ih još samo dva. Na te sastanke oni prvenstveno pozivaju strukovna udruženja i organizacije građanskog društva.

Sudovi i tužilaštva, kao ni najveći broj ostalih državnih organa u raspravama ne učestvuju, pa se čini da su oni planski iz njih izolovani. U javnosti se ti

Budući pravnici strukom da grade svoju budućnost

➤ **Koji bi vaš savet bio studentima prava, budućim sudijama?**

-Da grade svoju budućnost stručnošću i čistim srcem, da vide svet i da se vrate u svoju zemlju, da će njima biti stvarno dobro tek ako se budu borili da i drugima bude dobro.

sastanci predstavljaju kao rasprava, ali se učesnicima naglašava da su to samo konsultativni sastanci, pa nikakve rasprave nema, već učesnici samo izlažu svoje viđenje o temama koje ministarstvo odredi za svaki od tih sastanaka.

Takođe, čujemo da ministarstvo pravde najavljuje da otvori javnu debatu u vezi sa izmenama Ustava tek kada Venecijanska komisija Saveta Evrope dostavi mišljenje o nacrtu Ustava koji će joj ministarstvo pravde prethodno dostaviti. Takav redosled poteza ne može dati legitimitet ustavnim izmenama.

Koje su sve posledice danas tzv reforme pravosuđa koju je sprovela prethodna vlast?

-Sužavanje i izmeštanje sudske vlasti u organe koje kontroliše izvršna vlast, ukidanje dužnosti suda da utvrdi materijalnu istinu u krivičnim i parničnim postupcima, obespravljene ljudi da izjave pravni lek u tekućim postup-

cima, reizbor sudija-porotnika i sudskih veštaka, poskupljenje sudskih taksa za trećinu, destabilizacija advokature, smanjenje broja sudova, izmena njihove nadležnosti i područja, razrešenje trećine sudija i tužilaca bez ikakve formalne odluke sa obrazloženjem, pa i izbor svih ostalih sudija bez ikakvog obrazloženja, sve je to osmišljena, i u velikoj meri i obavila, vlast u samo nekoliko godina 2007/2011.

To je bio nedovoljno osmišljen, nepripremljen, nekoristan i neuspešan tektonski poremećaj ne samo za pravosuđe, već i za celo srpsko društvo, koji će kao takav i ostati zapamćen u pravnoj istoriji. Naravno, u delu u kome su sudije i tužioci izbačeni iz sistema, to je bilo i protivustavno postupanje koje ulazi u domen krivične odgovornosti.

Pomenuli ste da je 2012. bila godina kada je pravosuđe u Srbiji moglo da postane suštinski nezavisno?

-Godina 2012. bila je šansa da se u Srbiji uspostavi istinski nezavisno pravosuđe. Nakon poništavanja odluka kojima su pravosudni saveti potvrdili razrešenja preko 1.000 sudija i tužilaca od 2009. godine, sudije i tužioci su bile na korak od toga da poveruju da se vredi boriti za nezavisnost. Preduslov je bio da se sankcionišu naše kolege u pravosudnim savetima koji su tako strašno bili povredili osnovna civilizacijska načela vladavine prava.

Međutim, ništa se nije desilo. Svi oni koji su učestvovali u urušavanju vladavine prava ostali su u pravosudnim savetima i učestvovali kasnije u donošenju strateški važnih odluka u pravosuđu. Oni i sada obavljaju najvažnije funkcije u pravosuđu, uključujući i

bivšu ministarsku pravde Snežanu Malović koja sada radi u Tužilaštvu za ratne zločine. Jednostavno, političari najlakše upravljaju pravosuđem uz poslušnike.

Kakva je efikasnost sudova, koliko je nerešenih procesa i koliko se u proseku čeka na donošenje presuda?

Od 153 predmeta u kojima je zaključeno sa 2016. godinom doneo meritornu odluku protiv Srbije, sud u Strazburu je u 136 našao povredu prava, pri čemu je utvrdio postojanje povrede prava na suđenje u razumnom roku koje jeste odraz neefikasnosti - u 28, što je 18% od svih donetih odluka.

U 2017. godina, od 18 slučajeva u svega dva (11%) je utvrđeno je da je suđenje bilo u nerazumnom roku. Tvrdim da naš glavni problem uopšte nije neefikasnost nego kvalitet pravosuđa. Umesto da poštuju zakon i stvaraju uslove za poboljšanje kvaliteta, da bi opravdali svoje ponašanje, nosioci vlasti uvode neodgovarajuća rešenja, iznova kreću u takozvane reforme i po pravilu ne slušaju reč struke.

Koliko su sudije danas nezavisne?

-Pozvaću se na istraživanje koje je Društvo sudija sa CeSIDom sprovelo u razgovoru sa 1585 sudija. Svega 52% samih sudija smatra da su sudije nezavisne, uprkos ustavnim odredbama koje proklamuju nezavisnost sudija. O problemu koji postoji sa nezavisnošću sudija svedoči i činjenica da je u istraživanju učestvovalo 57%, umesto svih 100% sudija kako je planirano.

Trauma reizbora iz 2009. godine koja je razrešena 2012. godine, i to ne u potpunosti, ostavila je posledice koje će se osećati decenijama. Zabrinjavajući je podatak da je 44% sudija osetilo pritisak da donese određenu odluku, i da petina od sudija koji su osetili pritiske nije učinila ništa da se zaštiti. Među sudijama koji se izjašnjavaju da su osetili pritisak, 43% njih objašnjava da vlada atmosfera opšteg, sistemskog pritiska, 27% da osećaju pritisak političara, i neposredan i posredan, a više od petine se izjasnilo da trpe jednu posebnu vrstu „transmissionog“ pritiska koji se od političara prenosi na sudije preko pojedinih predsednika sudova.

Svi oni koji su učestvovali u urušavanju vladavine prava ostali su u pravosudnim savetima i učestvovali kasnije u donošenju strateški važnih odluka u pravosuđu. Oni i sada obavljaju najvažnije funkcije u pravosuđu, uključujući i bivšu ministarsku pravde Snežanu Malović koja sada radi u Tužilaštvu za ratne zločine.